
VOJENSKOPOLITICKÁ ČÁST

POLITICKÁ PRÁCE MEZI NEPŘÁTELSKÝM VOJSKEM

Kapitán Miroslav Blahout

K rozboru politické práce mezi nepřátelským vojskem není možno přistoupit bez analýsy správného uplatňování politické linie komunistické strany vlastního státu a současně bez zachycení vnitřních sociálních rozporů ve vojsku nepřítele. Tyto zásady platí ovšem i pro politickou práci mezi vlastními vojsky. Rozkladná činnost morálky příslušníků jednotek má však ve své práci řadu podstatných zvláštností, a proto ji nelze s běžnou politickou prací ztotožňovat.

Komunistické a dělnické organizace mají v imperialistických armádách zakázáno svou činnost. To znamená, že ve většině nepřátelských armád bude mít rozhodující úlohu naše rozkladná práce. Buržoasie však brání všemi prostředky ideologického boje pronikání proletářských idejí a sama v duchu svých potřeb ideologicky vojska zpracovává. Stupeň ideologického zpracovávání buržoasních armád je vysoký. Pronikání našich názorů bude narážet na sílu vžitých buržoasních idejí, způsobu myšlení a zvyků na sílu maloburžoasních tendencí. Tyto názory budou zvláště utvrzovány při úspěchu nepřítele.

Ideologické zpracovávání vojáků nedosahuje ve všech armádách stejných výsledků. Rozdílnost je způsobena růzností stupně rozvoje a účinností práce dělnického hnutí v dané kapitalistické zemi, je způsobena určitou silou národních tradic a zvyků, psychickými zvláštnostmi příslušníků nepřátelské armády a četnými dalšími fakty. O konkrétním určení politických otázek nelze proto dost přesně hovořit. Není a nebude tu žádné závaznosti a pravidelnosti. Složitosti v průběhu války, složitosti rozkladné práce odpovídá zásada, že pořadí ideologických otázek, jejich forem znášení v různé situaci, v různé armádě a v různé zemi nemůže být dané jednou provždy. I když budeme největší pozornost věnovat spojeneckým, řekl bych okrajovým armádám nepřátelské koalice při využití nacionálního cítění a smýšlení, nemůžeme zapomínat na práci v hlavních imperialistických armádách. Při tom každé období války vynáší i u nepřítele do popředí různé ideologické a politické problémy. Tato zákonitost je výsledkem vztahů mnohostrannosti ideového obsahu a konkrétních historických okolností, které vyvolávají nejen zájem, ale i potřebu využít té nebo oné stránky politiky strany, toho nebo onoho způsobu ideologické práce mezi nepřátelskými vojsky.

To od nás předpokládá provádět soustavný rozbor faktů běžného vojenského života i idejí, které uvnitř jednotek nepřítele existují, a vydělit, co je správné a co je ideologicky falešné. Naše pravda musí vyrůstat z hlubokého proniknutí a znalosti života nepřítele, tvůrčího úsilí aplikace obecných marxistických zásad v nové situaci a v promyšlených odpovědích na námítky buržoasní ideologie. Proto musíme velmi dobře znát nálady a názory, musíme je studovat, abychom mohli stanovit správnou taktiku a me-

tody přiblížení k vojákům a civilnímu obyvatelstvu protivníka v každém konkrétním případě. Ten, kdo nepočítá s konkrétními náladami a názory vojsk nepřítelů, bude pracovat bez úspěchu, protože nejlepším prostředkem přesvědčování nepřátelských vojáků je jejich vlastní zkušenost a slovům věří jen potud, pokud nejsou v rozporu s jejich potřebami a zkušenostmi.

Z toho vyplývá, že politické práci mezi nepřátelským vojskem nejde jen a především o propagování určitých politických názorů v celku a o odhalování jejich sociálních a ideologických kořenů. Hlavním úkolem nezůstává jen potřeba propagandisticky vyvracet ideologii nepřítelů, ale především jde o vytváření nedůvěry a nespokojenosti, o podlamování akční jednoty nepřátelských vojsk cestou drobné a nenásilné agitační práce při využití běžných životních problémů vojáka. Hlavní svým charakterem bude agitační práce provázená propagačními prostředky. I metody agitace budou rozličné. Nelze přece přesvědčovat nepřátelská vojska, aby se vzdala, aby přebíhala na naši stranu nebo aby povstala proti svému důstojnickému sboru, ale je možné jim vysvětlovat, jak je nutné bojovat za návrat do vlasti, za prosazení zásady míru, vysvětlovat naše politická hlediska na jejich vojenské problémy a otázky jejího života, při čemž je výhodné využívat takových metod a forem, kterých používají orgány jejich ideologického zpracovávání a které odpovídají jejich psychice. Proto budeme využívat takových forem, které bychom nikdy u vlastních jednotek nepoužili. Svědčí o tom řada zkušeností, především čínských soudruhů z korejské války. Např. byl připravován různý materiál, v kterém bylo použito alkoholu ve formě zvlášť připravených dáreků, využívalo se různých fotografií žen stejně jako obrázků „svatých“, vždy s nenásilně formulovanými agitačními hesly. Úspěchů dosáhly i takové formy, jako bylo vrácení mrtvých vojáků s přiloženými dopisy nebo ideologické působení na příslušníky jejich rodin.

V různých situacích bude tato agitace různá. Může dojít k období, kdy přestaneme přesvědčovat a kdy bude převažovat předkládání ultimativních požadavků nebo kdy se bude používat různých způsobů vyhrožování a zstrašování, nebo dokonce mohou vzniknout i případy, kdy budeme vojska nepřítelů vědomě klamat. Takové situace v příští možné válce budou mít své uplatnění zejména při bojích v obklíčení, ve střetném a v jiných druzích boje.

Zvláštní pozornost je nutno ještě věnovat vztahu konkrétní bojové situace a problémům propagandy mezi nepřátelskými vojáků. Zdánlivě se sice jeví tyto složky jako dvě odlišné věci, obě jsou však podřízeny cílům a úkolům politiky strany a obě jsou zaměřeny k porážce nepřítelů. To znamená, že mezi nimi existuje určitý vztah daný jejich zaměřením a obsahem. Nesledují vždy a v každém okamžiku společné cíle a úkoly. Práce na rozkládání morálky nepřátelských vojsk je součástí politického boje a neprovádí se jen za války. Má vždy aktivní a útočný ráz bez ohledu na válečnou situaci. Přesto ve válce, v období ozbrojeného zápasu nejpřednější formou boje je ozbrojený boj, který nese plnou odpovědnost za výsledky války. Nelze ho ničím nahradit, ani rozkladnou činností. Ta sice respektuje bojovou situaci, napomáhá jí, v mnohých případech je podřízena cílům vojenských operací i jednotlivých bojů, ale přesto nevyčerpává svůj obsah jen v souvislosti s konkrétním bojem. Není bojové situací podřízena, ale

bojová situace tvoří rámec, tvoří konkrétní prostředí, které je třeba v rozkladné práci plně respektovat a z ní vycházet. Souběžně s tím plní relativně samostatné úkoly.

K pochopení celého problému je nutno si uvědomit, co je obsahem a smyslem rozkladné činnosti, nebereme-li v úvahu mezinárodní propagandu. Skládá se z těchto hlavních složek: z rozkladné práce nepřátelské fronty, z demoralizační činnosti mezi civilním obyvatelstvem v týlu nepřítelů, z konsolidační činnosti námi obsazeného přifrontového území nepřítelů a z politické práce mezi zajatci.

Smysl této práce je v tom, aby si vojáci nepřítelů nebo jeho civilní obyvatelstvo čím dále zřetelněji uvědomovali neslučitelnost svých zájmů se zájmy buržoasie. Proto speciální propaganda vytváří předpoklady pro posilování třídních rozporů, správné hodnocení všech politických otázek, při využití národnostního a psychického zaměření nepřátelských vojáků. Chceme, aby naše činnost vedla jen k formálnímu plnění rozkazů, k deserti, k marodérství, k přechodu do zajetí a k vypovězení poslušnosti. Tyto požadavky se nám nepodaří vždycky splnit, ale i vytvoření pochybností, narušení důvěry vytváří předpoklady pro další úspěch.

Přes toto určení je možno vlastní práci mezi bojujícími nepřátelskými vojáky podle blízkosti k bojové situaci, podle jejího zaměření a cílů, které si před sebe staví, rozdělit co do významu na skupiny jednak operačně taktického, jednak strategického zaměření. Nelze to chápat jako mechanické rozdělení s pevnou dělicí hranicí, neboť ta činnost, která se dnes bude jevit jako taktické opatření, může ve svém souhrnu být podstatnou částí opatření strategického významu. Obě součásti tvoří jednotu, a pokud je lze od sebe oddělit, lze je oddělit jen metodicky.

Tento článek nebude řešit celý problém rozkladné práce. Má užší cíl. Seznámí s některými zkušenostmi z Veliké vlastenecké války a s některými závěry, které vyplývají pro příští možnou válku.

Rozbor některých zkušeností z organizace politické práce k rozkladné činnosti nepřátelské armády ve Veliké vlastenecké válce

Vracíme se v tomto pojednání ke zkušenostem z Veliké vlastenecké války z toho důvodu, že mnoho těchto zkušeností bude mít svou platnost i v soudobé válce. Hluboké poznání těchto zkušeností, principů, obsahu a metod k rozložení morálního stavu nepřítelů, přestože má své oprávnění ještě v dnešní době, vyžaduje sice ovládnout tyto zkušenosti, ale zároveň naučit se, jak jich tvůrčím způsobem použít. Každé mechanické přenášení a uplatňování zkušeností by tu bylo svrchovaně škodlivé, protože jiná situace vyžaduje i nové řešení. Žádná válka nebyla opakováním válek předešlých a nebude tomu ani ve válce příští, protože bude probíhat za změněných sociálně ekonomických a morálních situací.

Není tu možné opomíjet, že se v rozličných politických nebo vojenských podmínkách musí projevit rozličné formy boje. Jedny se stávají v dané etapě války hlavními a druhé v souvislosti s tím se samy mění ve vedlejší. Pokoušet se odpovédět na otázku o určitém prostředku ano nebo ne a nepřihlídnout ke konkrétní situaci na daném stupni vývoje znamená opouštět zásady marxismu. Z tohoto hlediska je třeba posuzovat i rozbor zkušeností z Veliké vlastenecké války.

Rok po přepadení Sovětského svazu německou armádou v červnu 1942 se schází ke svému jednání byro ÚV KSSS, aby mimo jiné zhodnotilo dosavadní rozkladnou činnost, která ukázala neuspokojivé výsledky.

Jednání potvrdilo, že političtí pracovníci jsou nedostatečně na tento úkol připraveni, zejména co se týká poznání nepřítele, nemluvě vůbec o znalosti speciálních problémů nepřátelských jednotek, které stály proti vlastním útvarům. Vzhledem k tomu, že znalost byla jen všeobecná, musela mít všeobecný, povrchní a deklarativní ráz propaganda mezi nepřátelskými vojsky. To vyplývá ze základního nedostatku. Speciální propaganda vycházela z obecně platných thesů a brala v úvahu současnou situaci, nevycházela z konkrétního řešení a rozboru stavu nepřátelských jednotek. Strnulost myšlení, lpění na mnohdy vývojem zastaralých nevhodných thesů a pouček, které byly odtrhávány od živého obsahu, vedla k praxi, jako by správnost dané poučky zaručovala její účinnost. Tento myšlenkový a politický konservatismus byl velmi vážným a hlavním nebezpečím, které v podstatě znamenalo neúspěchy demoralizační činnosti. Místo přesvědčování na základě znalosti faktů a jejich využívání existovalo všeobecné odsuzování a nadávání „fašistických uchvatitelů“. Místo rozborů faktů a z nich vytvořených závěrů o nespravedlnosti války a útočnosti z pozice fašistického Německa se abstraktně vykládalo o rozdílech mezi německými imperialisty a normálními řadovými Němci, což mělo vést k posilování rozporů mezi buržoasií a pracujícími.

Shrnutím dospíváme k závěru, že byla nesprávně a násilně spojována obecná pravda marxismu s konkrétními podmínkami dané situace. Bez znalosti konkrétnosti bylo vedení a provádění politické práce mezi německými vojáky náhodné, opíralo se o okamžité a povrchní pozorování při využití všeobecných marxistických pravd, což mnohdy vedlo k nesprávnému hodnocení situace, a proto i k nesprávnému výběru obsahu a forem demoralizační činnosti.

Mezi stejně závažné příčiny malých výsledků patřilo z druhé strany silné nacionálně šovinistické zpracovávání vojáků německé armády.

Proto učinilo byro ÚV KSSS v tomto směru své závěry a usneslo se:

1. Je nutné diferencovat činnost a neobracet se k německé armádě všeobecně stále stejnými formami. Zaměřit se k určitým jednotkám za použití získaných, ověřených a vyhodnocených fakt. Tato fakta musí být většině vojáků nepřítele známa.

2. Dovedně využívat rozporů mezi vojáky a veliteli, mezi řadovými a privilegovanými jednotkami za účelem narušování důvěry k velení a tím i k narušování jednoty koalice fašistických ozbrojených sil.

3. Stejný cíl sledovat směrem na všemožnou podporu nacionálních rozmlsek mezi Němci, Italy a Rumuny. Využít k tomu fakt o hospodářském plundrování Rumunska a Italie a o úloze rumunské a italské armády jako nástroje německého imperialismu.

4. Byla vytvořena Rada vojenskopolitické propagandy, která měla centralisovat rozkladnou činnost morálky nepřítele při zachování dosavadní organizační struktury. Ta se ukázala i přes uvedené nedostatky schopna dobře plnit úkoly červnového zasedání.

Na hlavní politické správě Sovětské armády se pro tuto práci vytvořila tzv. sedmá správa. Na politických správách frontů a politických odděleních

armád se rovněž tvořila sedmá oddělení. Na politických odděleních divisi byl pro tuto práci organizačně vyčleněn starší instruktor.

Úkolem sedmého oddělení frontu bylo instruovat a kontrolovat činnost PO armády a divisi v této oblasti. Bylo v něm pododdělení, které se věnovalo výhradně politické práci mezi civilním obyvatelstvem. Organisovalo společně s průzkumnými orgány činnost politické rozvědky a spolupracovalo při řízení agentury v nepřátelských vojskách. Konečně jedním z hlavních samostatných úkolů bylo připravovat protifašistické kádry ze zajatců.

Úkolem sedmého oddělení armády bylo organisovat a provádět operativní tiskovou propagandu proti protistojícím jednotkám. Vydávalo a řídilo distribuci letáků a jiných tiskovin. Pracovalo se zajatci s cílem využít jich k organisování speciální tiskové propagandy. Kontrolovalo práci instruktora politického oddělení pro práci mezi nepřátelským vojskem.

Instruktor politického oddělení prováděl ústní propagandu prostřednictvím zákopových reproduktorů. Pečoval o rozšiřování letáků dělostřeleckým střelivem neb vojskovým průzkumem. Pracoval mezi vojsky předních jednotek, aby je získal pro práci megafonisty.

V předcházející části této studie jsme dospěli k poznání, že náš ideologický vliv je tím účinnější, čím více odráží důkladnou znalost života nepřítele, neboť tím vytváří předpoklady hlouběji odpovídat a řešit otázky, které klade rozvoj života jednotek nepřítele. Proto jeden z hlavních úkolů politické práce ve válce je poznávání nepřítele. Záleží v hledání vztahů mezi lidmi navzájem i vztahů k celé společnosti, jež jsou skryty za objektivní jevovou formou věcí, v hledání třídních protikladů.

Abychom skutečně znali věc, je třeba obsáhnout, prozkoumat všechny její stránky, všechny vztahy a spojitosti. Nikdy toho sice ve válce nedosáhneme, avšak jen požadavkem všestrannosti se můžeme vystříhat omylů.

Proto byla ve Veliké vlastenecké válce zvláštní pozornost věnována organisování politického průzkumu, který zahrnoval tyto hlavní požadavky:

1. Ověřit si morální stav protistojících jednotek. Tu je nutné sledovat všechny společenské vztahy a celou složitost vzájemného působení společenského systému a konkrétního válečného prostředí. Z toho vyplývá mimořádnou pozornost věnovat charakteru třídních a národnostních rozporů. Shromažďovat v tomto směru fakta všech druhů. Zejména se zaměřit na kompromitující materiál důstojnického sboru, který potvrzuje charakter společenských vztahů. S tím souvisí získání fakt o zvůli a násilí vůči řadovým vojákům. Sem patří i zprávy z týlu nepřítele, především z míst, odkud pochází většina příslušníků jednotek.

2. Zaměřit se na znalost morálně politického stavu obyvatelstva přifrontového území.

3. Zkoumat obsah a formy ideologického zpracovávání nepřítele, a to nejen všeobecně, ale konkrétně a především v období před útočnou operací. To znamená zaměřit se na opatření argumentačního materiálu, čítajíc v to materiál použitý v poslední době, a na způsob jeho vysvětlování.

4. Vliv naší propagandy na příslušníky nepřátelských jednotek. Prostředků ke splnění těchto úkolů je mnoho. Mezi nejpoužívanější prostředky politického průzkumu patří:

- a) Výsledky agenturního průzkumu a informátorů v týlu nepřítele, které přinášely nejúplnější a také nejpravdivější zprávy. Těch bylo možno bez

dalšího ověřování použit. Nedostatkem bylo, že těchto zpráv bylo málo a nevyplnily požadavky rozkladné činnosti nepřítele. Dokonce tyto zprávy přicházely o několik dní opožděně. Byly založeny na spolupráci se zpravodajskými orgány, a tedy všech nebylo možno použít.

b) Výsledky zajatců a přeběhlíků, které se uskutečňovaly různými formami. Byly to individuální nebo kolektivní výsledky, ale i anonymní ankety, které plnily dobře úkol co do množství zpráv. Všeobecně se dá říci, že zprávy získané kolektivními formami výsledku byly v celku nepravdivé, mnohdy až provokativní a vyžadovaly až dvojnásobného ověření, mezi které bylo nutno zařadit i ověření vlastními orgány.

Proč tomu tak bylo? Především proto, že tu velikou úlohu měla jednak síla veřejného mínění, jednak trval vliv celého buržoasního systému výchovy. Na prvním místě stál individualismus, který je z jednoho hlediska výrazem existenčních podmínek člověka v buržoasní společnosti, v zpeněžování společenských vztahů, ale je i výrazem živelné vzpoury člověka proti těmto podmínkám. To vytváří předpoklady, aby se při jakékoli nepřítomnosti mravní a ideové energie stal nositelem násilí a moci, a na druhé straně v zajetí, v osamění, kdy nepůsobí síla veřejného mínění, mohl se stát nositelem zbabělosti a strachu. Proto bylo dosaženo co do kvality zpráv o nepříteli největších úspěchů výsledky jednotlivců.

c) Třetím zdrojem zpráv je studium ukořistěných dokumentů, fotografií a zeměna osobních dopisů a deníků, kde nebyla zřejmá tak všeobecnost a oficiálnost.

d) Konečně má k objasnění celé situace v nepřátelských vojskách přispět výslech obyvatelstva přifrontového území, zprávy partyzánů, odposlouchávání rozhlasových relací odbojových skupin a jejich přímá informace.

Politický aparát studuje potom všechny zprávy získané průzkumem. Přidrží se pravdivých a odkládá lživé. Zároveň rozřídí a hodnotí jednotlivé zprávy. Důraz klade na vyhodnocení vnitřních vztahů jednotek nepřítele. Takový postup je předpokladem úspěšné rozkladné činnosti morálky nepřítele, neboť rozlišuje hlavní rozpory od rozporů vedlejších a nepodstatných a dovoluje získat celkovou politickou a konkrétní situaci.

Koncem roku 1943 nastává základní přelom ve válce. Byro ÚV KSSS se znovu schází a mezi jiným hodnotí činnost demoralisace fronty nepřítele a vytyčuje požadavky pro provádění speciální propagandy.

Toto jednání dospívá k těmto závěrům. V celku je plněno usnesení přijaté v červnu 1942. Přestože se rozkladná činnost zlepšila, má u německých vojsk doposud slabé výsledky. Německá armáda je pod vlivem velmi důmyslné a důkladně prováděné nacionálně šovinistické propagandy, která vytváří podmínky nevěřit ničemu a odmítat všechno, co je organizováno ze sovětské strany. Jiná situace je ve spojeneckých armádách německého fašismu. V nich je činnost ideologického zpracování vlastním velením podceňována, a proto tam nemá naše ideologie vážnějšího nepřítele. Úspěch má speciální propaganda potud, pokud se zabývá rozpory mezi německou armádou a spojeneckými armádami a zdůrazňuje plundrování jejich zemí fašistickým Německem. Všeobecně pěstovaný nacionalismus se stává hlavním zdrojem rozporů uvnitř bloku fašistických armád a obrací se proti německé armádě.

Hlavní rozpor v tomto období byl ve skladbě nepřátelské armády. Proto usnesení obrací pozornost politického aparátu na podporu vzájemné nedůvěry mezi armádami fašistického bloku a stanoví úkol těchto rozporů využívat. Těžiště práce položit mezi Rumuny, Maďary, Slováky a Italy. Ukazovat nadřazenost německé armády, rozebírat neplnění slibů a požadavků jejich národů, využívat fakt z týlu o národně osvobozené boji i úlohy jejich vládnoucí třídy.

Kromě toho bylo třeba vojákům nepřátelské armády ukazovat, že ve válce došlo ke změně v poměru sil ve prospěch Sovětského svazu. Proto také charakter současného boje bude vyjádřen sérií porážek vojsk fašistické koalice. Další odpor má význam jen potud, pokud prodlužuje životnost fašismu a fašistickým pohlavárům. Z toho vyplývá potřeba vysvětlovat nepřátelským vojákům, že jejich zájmy nejsou totožné se zájmy vládnoucích tříd, že proto nemohou být zainteresováni na cílech války, kterých chce dosáhnout buržoasie. Očekávalo se, že nastane období hromadných odchodů do zajetí. Tolik stručně prosincové zasedání byra ÚV KSSS.

Rozbor některých zkušeností z organisování speciální propagandy v útoku

Řešení odlišných situací odlišnými metodami je princip, který musí političtí pracovníci dodržovat i při organisování demoralizační činnosti v útoku. Uznáváme nejrozmanitější formy boje a zevšeobecňujeme je. Odmítáme jednou provždy dané recepty a vyžadujeme věnovat bedlivou pozornost probíhajícímu boji, který podle toho, jak se situace vyvíjí, jak vzrůstá uvědomělost vojsk nepřítele a jeho civilního obyvatelstva, jak se v jeho řadách projevují politické nebo vojenské krize, vyvolává čím dál nově a čím dál rozmanitější způsoby útoku a obrany našich idejí v boji s buržoasní ideologií. Proto se naprosto nezříkáme jakýchkoli forem boje. Nemezujeme se jen na formy ideologického boje, jež se vyskytují jen v daném kamžiku, neboť uznáváme nevyhnutelnost vzniku nových, neznámých forem, jakmile se daná sociální konjunktura změní.

Příští možná válka nám přinese nové formy, které můžeme dnes pouze předvídat, které si však nemůžeme ověřit. Přesto neztratily svůj význam zkušenosti z druhé světové války, je třeba se k nim vracet a zobecňovat je.

Před každou útočnou operací v druhé světové válce bylo organisováno shromáždění nebo jiná forma zasedání pracovníků speciální propagandy. Úkolem tohoto jednání bylo především seznámit s úkoly útočné operace z vševojskového hlediska a pak s úkoly a posláním speciální propagandy v dané operaci.

Druhá, neméně důležitá část činnosti přípravného období záležela v přípravě materiálně technické báze. Sem patřila starost o přípravu prostředků, jako jsou tiskárny, rádiové vozy, reproduktory, letáky na první den útoku a příprava dalšího materiálu.

Vlastní práce musela zachovávat určité zásady. Nebylo ji možno organisovat jen na hlavních směrech, neboť by mohlo dojít k vyzrazení zámyslu. Začínala mnohem dříve než vlastní útok a byla prováděna v celé šířce nepřátelské fronty. Se začátkem útoku byla daleko neintenzivnější a zvláště operativní. Každá akce měla přinést do řad nepřátelských vojáků jistou desorganisaci, pochybnost o správnosti některých názorů jejich propagandy. Tento požadavek předpokládal nejen rozličnost forem, ale i obsahu se zřetelem na řešení hlavních problémů nepřátelských armád.

V průběhu průlomu nepřátelské obrany bylo úkolem oslabit vůli nepřítele bránit se a přesvědčovat ho o nesmyslnosti odporu. Za tím účelem se zesilovalo zastrašování protivníka o síle úderu Sovětské armády, zdůrazňovaly se ztráty nepřítele, předkládal se materiál o zbabělosti a neschopnosti důstojnického sboru a další argumenty.

V průběhu druhé světové války se staly případy, kdy byla narušena zásada pravdivosti k dosažení momentálního, svým charakterem operačního úspěchu při využití rozporů mnohonárodnostních armád. Na příklad v době operace na Krymu byly vydávány letáky německým vojákům bránícím Těrechov, že Rumuni opustili posice na Sivaši a že německým vojskům hrozí obklíčení. V touž dobu byl vydán leták Rumunům, že Němci opustili posice a nechali Rumuny na pospas osudu. To mělo veliký vliv na vytvoření poráženecké psychosy v jednotkách Rumunů. Většina rumunských jednotek se vzdala a přešla do zajetí a Němci ustoupili. I když měla tato akce úspěch, nelze ji vydávat za zásadu, nýbrž zařadit ji mezi několik výjimek vynucených objektivní situací, která bude mít čas od času své uplatnění. Na druhé straně nelze tento moment ani opomíjet. Bude se ho jistě využívat i v příští válce, zejména v akcích taktického a operačního významu, pomůže-li oslabit obranyschopnost nepřítele.

Při obklíčení je nutné přesvědčit vojáky, že není východiska z tohoto obklíčení a že je třeba kapitulovat. Vyvolat a hlavně znásobit u nich takový psychologický stav, který charakterisuje strach, paniku a kapitulantství. S tím souvisí řada prostředků, které zdůrazňují beznadějnost situace. Může k tomu přispět prostý leták stejně jako rozhlasová relace, která vojákům nepřítele ujasňuje celkovou situaci na frontě a jejich vlastní situaci.

Uvedu příklad. V roce 1944 bylo v rajóně Mogilev obklíčeno několik divíí. K rozkladné činnosti bylo využito dvou silných zvukových stanic. Jejich prostřednictvím byly obklíčeným dávány praktické pokyny, jak se dát do zajetí a jak vyváznout ze situace, která jinak znamenala téměř jistou smrt. Nejúčinnější byly relace samých zajatců, protože se těšili větší důvěře. Mimo to byly rozšiřovány letáky, které názorně ukazovaly situaci obklíčených jednotek a znovu vyzývaly k odchodu do zajetí. Dokonce se tu volily takové formy rozkladné činnosti jako propuštění několika desítek zajatců-antifašistů s úkolem agitace mezi vojsky nepřítele. Výsledek byl dobrý. Zajatci se vrátili zpět, nikoli sami, ale s celými jednotkami. Byl to důsledek vyvolání masové psychosy vzdání se, důvěry ke kamarádům, což vedlo k přesvědčení o výhodnosti dát se do zajetí.

Proč vtiskujeme organizaci rozkladné činnosti útoku tento charakter a uvedené formy? Protože každé kapitalistické armádě dávala sílu nejen bojová technika, ale i ideologická příprava jejich příslušníků, nejen její organisovanost a technická vyspělost, ale i její vědomí mělo důležitou úlohu ve válce. U německé fašistické armády vystupuje do popředí její fanatická oddanost zásadě osudové pospolitosti nebo nutnost všesvětové vlády. Toto ilusorní vědomí bylo také jednou z hlavních příčin, proč sovětská vojska způsobila německým uchvatitelům více ztrát na mrtvých a raněných než na zajatcích. Prvky „falešného“ vědomí vedou také k chabrosti v bojové situaci.

Máme však za to, že všechny tyto činitele síly kapitalistické armády lze podlomit. Metodou, která k tomu nejvíc přispívá, je metoda přesvědčování. Jde o to vysvětlit nepřátelským vojákům, že nám záleží na každém

životě, že u nás i v zajetí existuje zásada veškeré úcty k člověku a nesnížování jeho lidské důstojnosti.

Naproti tomu je třeba ukázat neotřesitelnou morálku, obětavost a statečnost naší armády v boji. Jinými slovy je třeba nepříteli zasazovat drtivé údery v bojích směřujících k jeho zničení. To znamená, že morální stav nepřítele je určován z naší strany součinností politické práce uvnitř jeho jednotek s rozhodným úderem na nepřátelské uskupení, který má prvotní důležitost!

Z toho důvodu by bylo cenné sledovat rozkladnou činnost v tomto směru z psychologického hlediska. Hroucení morálky není dílem jenom politické práce, nýbrž především výsledkem objektivně vzniklé bojové situace. Ta s sebou přináší ohrožení morálky vnitřním napětím probíhajícím u každého vojáka, které vyplývá z hlubokých duševních konfliktů. Musí se tu projevit takové jevy, jako jsou konflikty svědomí, vypořádání se s různými pověrami, strach a panika, které mají svůj kořen v přirozenosti člověka, prostě duševní a tělesné deprese všech druhů. Přestože i sem svým vlivem zasahuje politická práce, protože je prvotní v boji o myšlení vojáků nepřítele, nelze opominout solidní zkoumání těchto problémů z psychologického hlediska.

Z dosavadního rozboru je zřejmé, jakou důležitost má práce s antifašisty, protože nejlepším klíčem k zemi nepřítele je jeho nepřátelské vojsko a jeho lid. Proto šlo o to připravit na rozkladnou práci příslušníky politické emigrace a zajatce antifašisty ve dvojím směru. Za prvé pro činnost u jednotek a v týlu nepřítele, která měla charakter ilegální práce. Za druhé jako spolupracovníky rozkladné činnosti, která je organizována prostřednictvím speciální propagandy z naší strany.

Roku 1941 a později znovu roku 1944 vydává hlavní politická správa Sovětské armády pokyn, aby politická oddělení frontů organizovala speciální školy pro přípravu těchto pracovníků. Výběr musel být velmi pečlivý již pro krátkost přípravy. Tu se využívalo informací komunistických a dělnických stran. Cílem školení bylo, aby si tito pracovníci uvědomili své poslání a úkoly, aby se seznámili s obsahem a metodami ilegální práce u jednotek a v týlu nepřítele. Stejně dobře se museli seznámit s obsahem a metodami speciální propagandy.

O jakou činnost v ilegalitě šlo a jakých zásad muselo být dbáno, již vcelku známe. Šlo o udržení tohoto hnutí v nejprísnějším utajení při zachování akceschopnosti. To mohlo být organizováno jen ve spolupráci s některým ze stranických funkcionářů a za vedoucí úlohy komunistické nebo dělnické strany. Proto charakter této práce s sebou přináší i několik zvláštností. Vedle přísného utajení jmen jednotlivých ilegálních pracovníků, kolportérů tiskovin, rozrážela se síla ideového působení o omezenost organizačního zakotvení. Pracovalo se systémem trojek, dvojek a v některých případech, na příklad v armádě, systémem jednotlivců. V každém případě byla zachována zásada centrálního řízení, při čemž při vyzrazení nesměla být dána možnost vyzrazení a rozbití více než jednoho organického celku. Tyto celky byly bez vzájemného spojení, jejich jednotliví příslušníci neznali příslušníky jiných takových celků, k ověřování totožnosti a k instruktážím pro další činnost se používalo různých hesel, číslic, schránek a také i různých metod v provádění osobní agitace, aby utajení těchto pracovníků bylo zachováno. To znamenalo jednak navenek projevovat sou-

hlas s oficiálními názory buržoasní propagandy, jednak po individuálním prozkoumání jednotlivých vojáků vyvolávat pochybnosti o tom, co jim bylo předkládáno k věření. Zásadně nejde o rozvinutí socialistické propagandy a agitace v plně šíři, o dosažení protichůdného přesvědčení, nýbrž především o dosažení nedůvěry, nespokojenosti a určitého kolísání v přesvědčení vojáků.

Forem je mnoho. Každá situace bude vyžadovat jinou metodu ovlivňování a přesvědčování. Stejně tomu bylo s obsahem ideologické práce, který v různých etapách války a v jednotlivých bitvách vyzvedal do popředí některou ze složek marxistické ideologie a politiky a jinou opomíjel. Bylo tomu tak proto, že charakter věci a jevů je vždy určován hlavní stránkou daného problému. Ta se musí projevit současně v rozporu, který má v dané situaci dominující postavení. Obsahu tohoto rozporu musí odpovídat i obsahová složka naší ideologické práce.

Rozbor některých zkušeností tiskové propagandy a agitace

Důležitým úkolem v rozkladné práci je řídit tisk. Při práci s nepřátelským vojákem je to prostředek, s jehož pomocí má možnost politický aparát naší armády každý den mluvit s vojákem nepřítele a má možnost působit na jeho vědomí. Tohoto prostředku bylo v plné míře ve Veliké vlastenecké válce využito. V tiskárnách byla shromážděna a vydávána spousta agitačního a propagačního materiálu. Mezi nejpoužívanější prostředky patřily noviny, letáky a tzv. propustky do zajetí. To nemohly politické orgány provádět bez technického zabezpečení. Politické správy frontů měly stálou pojezdnou tiskárnu o denní kapacitě 150 000 letáků. Sedmé oddělení politických oddělení armád mělo také k dispozici menší pojezdnou tiskárnu. Výkonnost této tiskárny byla 20 000 letáků denně.

Uvedme si zkušenosti z tiskové propagandy 1. běloruského frontu. Redakčně vydavatelské oddělení, které řídil náčelník politické správy a které podléhalo sedmému oddělení, mělo k dispozici pojezdnou tiskárnu. Tato tiskárna byla rozložena na šesti vagonech, z nichž tři tvořily tiskárenské vozy, dva sklady a jeden byl upraven jako obytný vagon. Mimo toto vybavení na vlaku měli pracovníci tisku k dispozici ještě dvě pojezdné tiskárny stejného vybavení na autech.

Celý tento aparát řídil náčelník redakčně vydavatelského oddělení a jeho pracovníky byli dva instruktoři-redaktoři, jeden malíř a jeden překladatel. Od roku 1943 v něm pracovali ještě čtyři antifašisté. Dá se říci, že to bylo velmi rozsáhlé a málo pružné a pohyblivé pracoviště, které bude dnešním podmínkám sotva vyhovovat.

K dosažení operativnosti se pracovalo systémem několika skupin, které měly zvláštní úkoly na určitém úseku fronty. Za tím účelem bylo redakčně vydavatelské oddělení zesilováno pracovníky sedmého oddělení politické správy. Tak na příklad v červnu 1944 v době, kdy šlo o likvidaci tzv. vitebského uskupení, byla do tohoto prostoru poslána speciální skupina sedmého oddělení fronty. Byla jí k činnosti kromě jiných prostředků přidělena tiskárna. Během dvou dnů vydala tato skupina 50 000 letáků různého charakteru, např. „Vitebsk obklíčen“, „K vojákům obklíčeným u jihozápadního Vitebska“ nebo „Masové vzdávání na jiných frontách“ a velmi mnoho dalších. Výsledky se projevíly. Do zajetí přešlo asi 10 000 nepřátel.

Přestože tato operace potvrdila správnost speciálních operativních skupin, nelze tvrdit, že výsledek je jen výrazem působení uvedených letáků. Kromě nich měla rozhodující úlohu situace jednotek nepřítele, síla úderu Sovětské armády a řada dalších jevů, k nimž svou částí přispěla rozkladná činnost politických orgánů Sovětské armády.

Zajímavé je sledovat obsah letáků ve Veliké vlastenecké válce. Stručně si je rozebereme.

První skupina letáků, které byly všeobecného obsahu, informovala o politických událostech. Byly to ty události, které fašistická propaganda buď skrývala nebo z třídních důvodů překrucovala. Z nich se vojáci nepřítele dovídali o politice sovětské vlády, byly jim vysvětlovány vztahy k německému lidu a k německé buržoasii. Rozebíral se v nich charakter a cíle války. Byly v nich zveřejněny mnohé dokumenty mezinárodního významu. Mezi ně např. patřilo zveřejnění deklarace moskevské konference ministrů zahraničních věcí v říjnu 1943 a téhož roku byla publikována resoluce z jednání šéfů vlád v prosinci v Teheránu. Patřilo sem hodnocení mezinárodní situace, jakož i zveřejnění některých rozkazů vrchního velení Sovětské armády.

Druhá skupina byla zaměřena proti hitlerovské klice a proti fašistickému velení. Proto byly v této skupině letáků odhalovány zločiny hitlerovské klice proti národům celého světa i proti samému německému národu. V nich se objevovaly dokumenty o zvěli a násilí proti dělnickému hnutí, byly přinášeny zprávy z koncentračních táborů. Dále byly uveřejňovány zločiny na území Sovětského svazu a ostatních okupovaných zemí v souvislosti s odpovědností všech vojáků za tyto zločiny.

Třetí skupina propagovala sílu Sovětské armády, zejména tu, kterou nepřátelská propaganda tajila. Z nich se vojáci na příklad dověděli o obklíčení a zničení 6. německé armády a 4. tankové armády u Stalingradu a o krachu německého útoku u Kurska. Tu našly uplatnění pravidelné zprávy sovětské informační kanceláře o situaci na východní frontě a zároveň na frontách v Africe, Itálii a o úspěších partyzánského boje.

Čtvrtá skupina se zabývala vnitřní situací v Německu a zároveň situací ve fašistické koalici. Tu byl ukazován skutečný stav na konkrétních faktech, po případě i dokumentovaný vhodnou fotografií. Byla rozebírána tíživá hospodářská situace v zápolí spolu se ztrátami, které byly způsobeny bombardováním. Zdůrazňovala se fakta o narůstání rozporů mezi německým fašismem a jeho spojenci, což vytvářelo podmínky pro rozklad tohoto bloku a na frontě podporovalo vzájemnou nedůvěru. Zároveň se ukazovalo na úspěchy partyzánského a národně osvobozenického boje v zemích spojenců německého fašismu. To všechno za jedním cílem: přesvědčit vojáky o nespravedlnosti války z jejich strany.

Konečně poslední skupina propagovala zajetí jako jediné východisko z uvedené situace. Byla tu vysvětlována rozdílnost mezi životem v zajetí v buržoasní a Sovětské armádě. Byly ukazovány podmínky života a v souvislosti s tím i přednosti pro vojáky, kteří dobrovolně přeběhnou na sovětskou stranu. Zvláštní pozornost byla věnována rozboru způsobů přechodu. Obvykle byly spojovány s formou propustek do zajetí, které bylo nutno dát některému ze sovětských vojáků, aby je přivedl na určené místo.

Proč se právě tyto obsahové složky letáků projevovaly jako nejdůležitější? Protože odrážely a v mnohých případech řešily zejména u spojenec-

kých armád fašistické koalice problémy, které všeobecně žily uvnitř jejich jednotky. Zároveň odpovídaly cílům, kterých chtěla dosáhnout demoralizační činnost Sovětské armády.

Největší účinnost měly skupiny tiskovin, které využívaly nacionalismu k posilování rozporů a vzájemné nedůvěry mezi armádami fašistické koalice. Hlavní poučení tkví v tom, že v mnohonárodnostních armádách je předním úkolem politické práce uvnitř jednotek nepřítele oslabit společné zájmy a rozbít jednotu vojenské koalice a těžiště položit do okrajových armád koalice nepřítele.

Rozbor některých zkušeností z provádění ústní speciální propagandy

Ústní propaganda a agitace, nebereme-li v úvahu zavedení agentury členů politické emigrace a protifašistů do nepřátelských jednotek, prováděla se většinou rozhlasovými prostředky. Rozhlas, jak jej nazval Lenin, jsou noviny bez papíru a bez vzdáleností. Tento fakt s sebou přináší řadu zvláštností a předností ve srovnání s tiskovou propagandou. Nejvýznamnější výhody jsou tyto:

1. Vytváří možnost ideově působit současně s vývojem situace a využívaje daného stavu. To znamená, že proti tiskové propagandě, která působí s určitým časovým zpožděním, je provádění této propagace bezprostřednější, čímž jsou vytvořeny všechny podmínky pro to, aby byla daleko operativnější. Je tu možno reagovat na vzniklou situaci okamžitě, zároveň informovat a hodnotit vzniklé události na frontě v souvislosti s vnitřní a mezinárodní politickou situací. Rozhlas se může největší měrou podílet na udržení psychologického stavu vojsk nepřítele, který byl způsoben rozhodným úderem našich vojsk.

2. Vytváří daleko menší risiko pro vojáky nepřítele, protože nezanechává žádné vnější stopy. Nevytváří možnost, aby čtenář našich tiskovin byl přistižen při jejich čtení nebo rozšiřování a potom trestán. Není nutno se schovávat, vyslechnout relace je možno všude bez jakéhokoli nebezpečí důkazů a podezření ze strany velitelského sboru. Je to tedy pro vojáky nepřítele forma daleko přijatelnější.

3. Je-li rozšiřování tiskovin podmíněno výhodným počasím, aby nedošlo k jejich znehodnocení, nemůže mít na vysílání žádný vliv povětrnostní situace, ani roční a denní doba. Lze ji uskutečnit vždy a zaručuje požadavek nepřetržitosti politické práce mezi vojáky nepřítele.

4. Leták nemohou číst všichni, protože ne všichni se k němu dostanou a ne všichni ještě číst umějí. Rozhlas však zabezpečuje možnost působit na všechny vojáky, jsou-li v dosahu slyšitelnosti.

5. Sama forma podání je tu rozdílná, daleko přirozenější. Živé slovo je mnohem přitažlivější, a to tím více, čím přesvědčivěji řeší zájmy a potřeby příslušníků nepřátelských vojsk. S tím souvisí i daleko větší důvěra k lidem, kteří jsou v kolektivu známi. Proto jako hlasatelů i k samostatnému vystoupení je možné a výhodné použít nových zajatců.

Využití rádiových stanic bylo různé. Jedna z vžitých a osvědčených forem záležela v tom, že se rádiové stanice Sovětské armády naladily do sítě protivníka a vysílaly jeho řeči zprávy různého politického obsahu. Toto vysílání bylo zaměřeno proti rádistům, neboť v německé pěší divisi bylo až 30 rádiových stanic, většinou na poslechu.

Zvláštní poslání měly týlové vysílače. Na příklad byla zřízena a plně využítkována rozhlasová stanice Svobodné Německo, vybudovaná v roce 1943, jejímiž redaktory byli členové německé politické emigrace a část zajatců-antifašistů.

Jaká byla struktura programu vysílaných relací přímo prováděných na frontě? Zásadně se každé vysílání řídilo za prvé oznámením v ruštině vojákům v rajónu vysílání, že bude probíhat vysílání zpráv pro nepřátelské vojáky. Za druhé k dosažení pozornosti k poslechu rozhlasových relací předcházela hudební vložka, zpravidla reprodukce některé ze známých německých písní. Konečně třetí v pořadí bylo vysílání obsahově různých zpráv a komentářů jazykem nepřítele.

Hodnotíme-li organizaci zvukových přenosů a chceme-li dospět k určitým poučením, nejvýhodnější dobou pro vysílání se ukázala noc. To z několika důvodů. Je lépe slyšet, ztěžuje kontrolu vojáků nepřítele a dovoluje nepozorované přípravy k vysílání, protože noc je přirozenou maskou. Přes tyto klady by bylo nevhodné volit místo vysílání v blízkosti velitelských stanovišť, palebných postavení dělostřelectva a ostatních důležitých obranných prvků. Zkušenosti potvrdily zásadu, že je lépe být co nejdále, pokud to situace dovolí, od uvedených objektů obrany. Je to z toho důvodu, že se vysílací stanice většinou staly předmětem dělostřeleckého nebo i jiného postřelování. S tím souvisí další požadavek, který žádá, aby akumulátory, mikrofony byly dány do krytů a reproduktory byly umístěny ve vzdálenosti 150 až 200 m před místy vysílání nebo do strany od nich. Nejpoužívanější uložení těchto prostředků bylo na předním násypu zákopů nebo v neutrálním pásmu.

Jaké závěry vyplývají pro dnešní dobu

Zbývá odpovědět na otázku, jaké politické úkoly, jaké organizační formy zabezpečení a jaké technické prostředky v oboru speciální propagandy přinese pravděpodobně příští válka.

Požadavky na politickou práci jsou podmíněny dvěma základními odlišnostmi proti válečným letům 1939/45. Je nutno počítat se změnou politické struktury ve světě a není možno opominout veliký rozvoj výrobních sil, způsobený rozvojem jaderné fyziky. Ten vytváří zcela oprávněný předpoklad, že příští světová válka, uskuteční-li se, bude zápasem za plného využití zbraní hromadného ničení.

Obě tyto skutečnosti budou mít podstatný vliv na provádění speciální propagandy. Jestliže současný politický vývoj bude mít především vliv na obsah rozkladné práce, bude všeobecný rozvoj technických prostředků ve značné míře mít vliv zejména na způsoby provádění této činnosti. Bude-li ovlivněn obsah i formy provádění, dá se předpokládat, že dojde i ke změnám v systému a organizaci politického aparátu, k upřesnění jeho úkolů a zaměření.

Vzhledem k tomu, že se na mnoha těchto problémech v současné době intenzivně pracuje, lze v tomto článku jen nastínit některé základní tendence, které budou v budoucnosti daleko podrobněji rozpracovány.

Jestliže v letech druhé světové války stály proti koalici fašistických zemí spolu kapitalistické státy — USA a Velká Británie — se Sovětským svazem, bojoval přes rozdílnost společenských systémů pracující lid těchto

zemí solidárně proti fašismu. To znamená, že vládnoucí vrstvy západních států maximálně v tuto dobu riskovaly výši finančních zisků nebo ztrát, snad územní ztráty, ale měly plnou podporu lidu. Kdyby došlo k válce proti zemím socialistického tábora, riskovala by buržoasie samu ztrátu svého třídního panství, neboť rozpor mezi prací s kapitálem by se jevil jako hlavní nejen v zahraniční, ale i ve vnitřní politice. Je tomu tak z toho důvodu, že by proti sobě vystoupily ve světovém měřítku v otevřeném konfliktu v podstatě dvě hlavní společenské třídy, buržoasie a proletariát.

Vliv komunistických a dělnických stran v kapitalistických zemích roste. Souběžně s tím roste i stupeň uvědomělosti a organisovanosti dělnické třídy a stále se upevňuje spojenectví s rolnictvem. Tento proces vytváří předpoklady pro vznik revoluční situace uvnitř vlastních kapitalistických zemí. Na druhé straně válka vždy soustřeďovala hlavní pozornost buržoasie na řešení rozporů se státem protivníka na válečné akce a opomíjela řešení rozporů uvnitř své vlastní země. Opomíjela toto řešení přes to, že každá válka byla vedena na účet pracujících, jejich postupným zbídačováním. Dá se předpokládat, že tomu nebude ani jinak v příští možné válce. Narůstání subjektivních podmínek proletářské revoluce zvyšováním vlivu komunistických stran, uvědomělosti a organisovanosti dělnického a rolnického hnutí na jedné straně a narůstání revolučnosti jako následku nestálého prohlubování zbídačování pracujících vytváří všechny podmínky pro to, abychom se setkali v příští válce s řadou národních, proletářských revolucí, které by ve svém souhrnu znamenaly konec kapitalismu.

Tím dospíváme k dvěma závažným poznatkům. Za prvé pro buržoasii je nejpříjemnější řešit tuto situaci cestou minima času a maxima techniky, protože není schopna vést boj s proletariátem zároveň na vnitřní i mezinárodní frontě. Tomu odpovídají zásady bleskové války za použití zbraní hromadného ničení při jednoznačném přeceňování momentu překvapení. Za druhé, jestliže se válka jevila v minulých letech, jako by z ní politika vymizela, vyzdvihují právě uvedená fakta její politický cíl a smysl v současné době do popředí a příští střetnutí se bude jevit čím dále tím více jako politická záležitost.

To potvrzuje nutnost mít na zřeteli v rozkladné činnosti jako přední politický úkol podporu třídních rozporů při využití národnostních, koloniálních a rolnických požadavků na vládnoucí vrstvě. Protože armáda je organisovanou silou buržoasie a slouží jí jako nástroj její politiky, snaží se armádu izolovat od každého revolučního hnutí a od jeho idejí. Proto je možné se dnes setkat s „teorií původce války“, aby byla dokázána „mírumilovnost“ buržoasie a aby byla skryta pravá příčina války. V jiném případě se propagují „teorie“ tzv. preventivní války s cílem předejít připravované napadení armádami socialistického tábora. Mimo to ve vítězných armádách druhé světové války je zachována tradice obhajoby demokracie a civilisace. V současné době ve jménu osvobozenického zápasu a likvidace „bolševického násilí“ je ideologicky připravována celá západoevropská a americká společnost, nemluvě o armádě, proti expansi bolševického nebezpečí a násilí, při čemž hlavním prostředníkem je vyzdvihování osobní svobody, svobody obchodu a podnikání.

Ideologická příprava vojáků západoevropských států a armády USA využívá i ostatních buržoasních idejí a způsobů k ovlivnění vědomí příslušníků své armády. Jsou to nacionalistické a kosmopolitické ideje různého

stupně a zaměření, náboženské ideje, různé formy „dobré zábavy“ a školení a řada dalších.

Vzniká otázka, jak tuto situaci řešit. Je možno prostředky naší propagandy mít na tyto ideje vliv? Ano, je to možné, ovšem ani zdaleka ne na všechny. Z hlediska potřeby a k pěstování nespokojenosti a nedůvěry by ani nebylo správné se také všemi idejemi buržoasní propagandy zabývat. Budeme používat jen těch idejí a těch forem rozkladné práce, na něž budou vojáci nepřítelů nejcitlivější, které budou přijímat a které nám pomohou splnit naše úkoly a dosáhnout našich cílů.

Nelze opomíjet ani další politický moment v mezinárodním měřítku. Ve značné části lidstva různých sociálních vrstev zakotvila myšlenka míru. Úspěšná práce mírového hnutí v nynější době nám bude pomáhat, dojde-li k válce, k vytvoření veřejného mínění k obnově mírové spolupráce bez vzájemných anexí a bude mít svůj podíl na rozrušení jednoty zápolí a armád v poli, na oslabení obranyschopnosti nepřítelů.

Při této úvaze nelze zapomínat na rozdílnost v politickém vývoji a politické situaci každé země. Nelze stejně hodnotit Francii s Německem, Itálii s Velkou Británií, o Spojených státech nemluvě.

Zvláštní pozornost si zasluhuje skladba armád bloků západních zemí. Nerovné a rozdílné postavení, úloha jednotlivých armád bude zdrojem vzájemných rozporů, které budou mít rozdílné motivy. Privilegování armády USA, zdůrazňování její úlohy jako četníka, uskutečňování záměrů americké zahraniční politiky, založené na zásadě světovlády, v poslední době vyzdvihování armády Německé spolkové republiky, rozdílné materiální postavení příslušníků těchto armád, různorodost stupně ideologického zpracování se musí stát jedním z ústředních problémů rozkladné činnosti a nutí soustředit pozornost do okrajových armád NATO.

Vzhledem k tomu, že atomová válka přímo předpokládá hromadné ničení materiálu a bojové techniky, značné ztráty na lidských životech v několika okamžicích, přivádí naši práci k nutnosti využívat závěrů psychologie.

Zbývá odpovědět na otázku, zda se v současné době politický aparát Sovětské a naší armády na tyto úkoly připravuje a s nimi počítá. Je možno na ni odpovědět kladně. Činnost různých oddělení speciální propagandy je v podstatě v míru prací mobilizačního charakteru, protože tyto orgány jsou jen zárodkem aparátu a svou skutečnou činnost rozvinují teprve za války.

Speciální propaganda předpokládá politickou práci v čas potřeby v těchto čtyřech směrech:

1. organisování, řízení a zpracovávání obsahu, forem a způsobů vedení rozkladné činnosti proti nepřátelskému vojsku;
2. organisování a řízení a zpracování obsahu a forem speciální propagandy mezi obyvatelstvem nepřítelů, zejména mezi obyvatelstvem přifrontového území;
3. propagandistická práce mezi válečnými zajatci;
4. konsolidační činnost mezi obyvatelstvem dobytého území.

Za tím účelem zpracovává politický aparát již v současné době řadu závažných politických úkolů, které vytvářejí předpoklady pro úspěch speciální propagandy. K takovým úkolům patří: studium morálně politického stavu vojsk a obyvatelstva možných válčičů. Zabývá se problémy zpracování a odhalování způsobů ideologického zpracování velitelů a vojáků

hlavních imperialistických armád. Pozornost je zaměřena na studium a rozbor forem a metod tzv. „psychologické války“ hlavních imperialistických států a armád. Shromažďuje se konkrétní materiál ke kompromitování vedoucích vojenských činitelů a funkcionářů hlavních imperialistických států a armád již v míru. Zvláštní úlohu v dnešní době zaujímá upevňování svazku sovětských vojsk za hranicemi Sovětského svazu s místním obyvatelstvem.

Velká pozornost je věnována rozvoji technických prostředků k provádění demoralizační činnosti za války. Za tím účelem je vytvořena zvláštní skupina inženýrů, kteří stále pracují na technickém zlepšení propagandistických prostředků. Na příklad v budapeštských událostech bylo přímo na ulicích vyzkoušeno rozhlasové zařízení a způsob informování obyvatelstva.

Z dosavadního rozboru je zřejmé, že Sovětská armáda tento závažný problém nepodceňuje a že ho má stále na zřeteli. I velení naší armády přistoupilo k řešení tohoto úkolu.

* * *

Celý článek zdůrazňuje, kromě jiného, význam podrobné znalosti nepřítele, který je zdůrazňován i v úkolech soudruha ministra na letošní výcvikový rok. Někteří naši důstojníci ještě nevěnují vážnou pozornost studiu cizích armád, studiu jazyků pravděpodobného nepřítele a tím méně se zabývají principy pro rozložení morálky nepřátelských vojsk. V mnohých případech tyto požadavky považují za nedůležité, za věci, které vyžadují nadměrně mnoho času a které nemají přímo vliv na kvalitu plnění výcvikových a výchovných úkolů. Náš úkol je příprava armády na válku. Správně se rozhodnout nelze bez důkladné znalosti nepřítele, bez znalosti zásad jeho bojové činnosti. Správně nelze využít ani prostředků speciální propagandy, neznáme-li její cíle, úkoly a zaměření. Tento článek měl přispět k orientaci o těchto problémech, měl naznačit některé principy a způsoby politické práce mezi nepřátelskými vojsky. Neřešil však tyto úkoly všechny a ani nemohl pro rozsáhlost tematiky celý problém vyčerpat. Rozbor dílčích otázek zasluhuje daleko podrobnějšího studia života nepřítele. Proto je naprosto opodstatněný a v současné době velmi aktuální úkol rozkazu ministra národní obrany na letošní výcvikový rok poznávat nepřítele. Věnujme studiu těchto problémů veškerý možný čas.